

hogy egyáltalán nem tudjuk megmagyarázni, mikép kerülhetett ezen töredék codexünkbe.

Ezt megelőzi az egyházi szertartásokról szóló könyvnek tíz levélből álló töredéke,¹⁾ mely a codex elejére kötött tizenkét levéllel (3—14) szoros összefüggésben van. Kétségtelen, hogy ezen két töredék, mielőtt, két részre szétválasztva, a misekönyvhez csatoltatott, mint külön könyv volt használatban.

Gróf Batthyány Ignácznak, a nagy tudományú erdélyi püspöknek, sikerült a codexünkben foglalt liturgikai munkának szövegét a leydeni »Bibliotheca Patrum« nagy egyházi forrásgyűjteményben föltalálni, hol »Micrologus de ecclesiasticis observationibus« cím alatt fordul elő.«

A mi codexünk szövege lényegtelen variáns lectiókat, de a fejezetek egymásután következésében nagy zavart tüntet föl.

Batthyány a »Leges Ecclesiasticae Regni Hungariae« II. kötetében²⁾ közrebocsátotta a leydeni kiadás szövegét, és így könnyen összehasonlíthatjuk azt a mi codexünk szövegével.

BIBLIOTHECA CARPATICA.

Majláth Bélától.

A culturalis célú társulás terén észlelhető mozgalomnak egyik jelentékeny mozzanata a »Magyarországi Kárpát Egylet« alakulása is, mely kitűzött hazafias feladatának megoldása közben, eltekintve a magyar touristika fejlesztésétől, eltekintve azon alkotásoktól, melyek úgy a bel- mint a külföldi utazók, tudományos kutatók-, buvároknak megkönnyítik, lehetővé teszik önszemlélet által ismerhetni meg azon roppant halmazát a természetrajzi, hely- és népismei, népmondai kincseknek, miket a Kárpátok vidéke rejt magában, s miket önmagunk vajmi kevéssé ismerünk, a külföld pedig oly téves fogalmakat bírt felőlök, melyek, még csak az alig múlt évtizedekben is a magyar culturalis haladás ellene-

¹⁾ Ezen tíz levelet hibásan helyezte el a könyvkötő, a mennyiben t. i. az első levélnek a legutolsó helyen kellene állani.

²⁾ 130—196. ll.

seinek malmára hajtották a vizet; — eltekintve mindettől, az említett egyeslet évkönyveinek, cartographiai műveinek publicatioja által oly közönséget gyűjtött működési létkörébe, mely a művelődés terjesztése körül fáradozó egyesületek rangsorozatában az elsőbb helyek egyikét foglalja el, nem csak hét éves léte alatt kétezerre szaporodott tagjainak száma, de kiadványainak maradandó belbecse és tudományos értéke által is, mely úgy a belföldi, s még nagyobb részben a külföldi napisajtóban kellő és méltányos elismerésben részesül s keresetté teszi a könyvpiaczon kiadványait, ismeretterjesztő cikkeiket, illusztrációját, az angol, német, francia lapok közlik.

Ha tekintetbe vesszük évkönyveinek hat évi folyamát, melyekben 160 í v n y o m t a t v á n y t adott a közönség kezébe, s ezekben a kárpát-vidék földtani, állat- és növénytani, népismei, történelmi, éghajlati, légtani, touristikai, meteorologiai, s külön kiadványban cartographiai viszonyait tiszta autopsia nyomán ismertette az olvasó közönséggel: be kell vallanunk, hogy a tisztán culturális célból alakult egyeslet, a helyesen megválasztott úton már is oly eredményeket ért el, melyek igen sokban járulnak ahoz, hogy Európa minden államában elterjedt évkönyvei által a hazai kárpátok természetrajzi, népismei, helyrajzi viszonyairól a külföldi közönség helyes ismeretekkel bírjon, s míg a »Magyarországi Kárpát-egyeslet« fenállása előtt, a külföldi utazó, tudós, kutató, természetbuvár, csak elvétve tévedett hegy-völgyeinek festői szépségű pontjaira; az egyeslet hét évi fenállása óta, publicatioi által, oly tömegét látja a magyar felvidék szikla bércezes vad regényes tája, az angol, francia, német, dán, olasz, spanyol s más nemzetbeli touristáknak, kiknek száma a központi kárpátok vidékén az egyeslet vendég-könyveinek tanúsága szerint meghaladja évenként a 15000-et; s az egyeslet tagjainak száma egy harmadrészben a külföldre esik. Ámde a mi e szaklapot, s az olvasó szakközönséget érdekli, a »Magyarországi Kárpát-egyesletnek« azon legújabb intézkedése, mely szerint culturalis műveleteinek határai között, elismerést érdemlő áldozattal a magyarországi kárpátokra vonatkozó, irodalmi termékek könyvszeti összeállítását eszközözendő kiadványainak sorát »Bibliotheca Carpatica« című munkával már a legközelebbi időben szaporítandja.

Örömmel üdvözljük az egyletet a bibliographia terén, mert ez is egy jelensége annak, hogy a könyvészeti szakrepertoriumok, szaklapok, könyvismertetések, s általában a magyar bibliographia körül megindult mozgalom, közvetlen pedig nagyérdemű tudósunk Dr. Fraknoi Vilmos által alapított »Magyar Könyvszemle«, és Szabó Károly »Régi magyar könyvtár«-ának megjelenése oly következményeket von maga után, melyek a tudományos búvárlatok érdekeinek szükséges istápolása mellett, a hazai bibliographiát is azon helyre emelik, mely azt mint tudományt, nálunk is épen úgy megilleti, mint a hogy a külföldön a könyvtári és könyvészeti tudományokat méltán emelkedni látjuk.

S midőn alkalma volt e sorok írójának személyesen betekinteni azon munkába, mely a fentemlített egylet által „Bibliotheca Carpatica« cím alatt immár sajtó alá rendezték; csak a méltányosság adóját róvja le a culturalis törekvés irányában, mely hazai irodalmunk ez újabb terén a Kárpát-egylet részéről nyilvánul, ha a munka megjelenését megelőzőleg, annak tartalmát, szakbeosztását, anyagelrendezését általános rövid vonásokkal megismertetni óhajtja.

Már maga az indok, mely az egyletnek a »Bibliotheca Carpatica« kiadását sugalmazta, oly hazafias intelemből eredt, mely elismerésre és utánzásra méltó; mert félretéve az egylet az üzleti szempontokat, a jelzett művet saját költségén oly célból adja ki, hogy a kinyomatandó mű a bel- és külföldi tudományos egyetemeknek, akadémiáknak, tudományos egyleteknek, egyes kiváló szakértőknek, bibliographusoknak, nyilvános nagyobb könyvtáraknak ingyen megküldessék. A munka, mely körülbelül 15 nyomtatott ivre fog terjedni, s 5—6000 munka, cikk, értekezés lajstromozásával felöleli mindazt, mi az Archeologia, Balneologia, Botanica, Cartographia, Chemia, Ethnographia, Geognostica, Geographia, Geologia, Historia, Hydrographia, Hypsometria, Iconographia, Itineraria, Kynegetica, Metallurgia, Meteorologia, Biographia, Palaeonthologia, Poëtica, Zoologia terén, a munka szerzője Payer Hugó kimerült nőneveldei igazgató-tanár szorgalma által fellelhető és felkutatható volt. A munka kiváló becsét növeli az, hogy eddig, a magyar bibliographiában, a külföldi irodalomnak csak kevésé

művelt azon ágát, mely magyar viszonyokkal és vonatkozásokkal foglalkozik, túlnyomó részben ismerteti a fáradhatlan szerző, s míg a kárpátokat illető magyarhoni ismertetést, művet, értekezést egy hatodrészben sorol elő, az alatt a megjelenendő munka öthatodrészben külföldi munkát jelez, a német, angol, latin, francia, olasz, lengyel irodalomból.

A munka beosztása a gyakorlati szempontot vevén irányadóul három részre oszlik, mely beosztott tárgyánál fogva a keresés és megtalálás könnyűségét elősegíti, mert az első és főszakasz az írók betűrendes névsorában adja az illető cikkek czímtárát, s feljegyzi azoknak lehelvét. Az ezt követő második rész az az index I., mely a felvett nyomtatványok szakszerinti beosztását tünteti fel; míg végre az index II. tárgy és hely mutatójául szolgál a repertoriumnak.

Örvendetes lépés a magyar bibliographia terén, ha egy működésében még oly fiatal culturalis egyesület, áldozatkészségnek ez irányban is oly hazafias jelét adja, s örömeinkre szolgál, hogy ezen könyvészeti mozzanatot a »Magyar Könyvszemlé«-ben regisztrálhatjuk.

BÁTHORY ZSIGMONDNAK AJÁNLOTT KÖNYV

1584-BŐL.

Közli: Deák Farkas.

Mikor a lengyel trónon a XVI. század vége felé egy magyar főúr ült, természetes, hogy a szomszédsági körülményekből önként folyó érintkezések mellett egyebek közt mindkét nemzet egyaránt érdeklő irodalmi munkák is jöttek létre. E becses folyóirat lapjain (az 1877-ik évfolyam 73—77 l.) már volt szerencsém ismertetni Hermann Dániel hőskölteményét, mely Báthori István lengyel királynak a muszkák ellen dicsően megharcolt hadjáratát énekli meg; — jelen alkalommal szintén ugyanazon tárgyú történeti munkára hívom fel tisztelt olvasóim nagybecsű figyelmét.